ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

O'ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIK IMKONIYATLARI
(Milliy tiklanishdan milliy yuksalishga o'tish davri misolida)

Umida Farxadovna Elmuratova
Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti dotsenti, t.f.b (PhD)
https://doi.org/10.5281/zenodo.22987326

Mazkur maqolada Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda an'anaviy hunarmandchilik imkoniyatlari "milliy tiklanishdan milliy yuksalishga" o'tish davri kontekstida ilmiy-tahliliy jihatdan yoritilgan. Tadqiqot jarayonida sohani qo'llab-quvvatlashga qaratilgan huquqiy-normativ hujjatlar asosida ochib berilib, xotin-qizlar bandligini oshirish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, milliy matolarni zamonaviy dizayn bilan uyg'unlashtirish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va elektron tijorat imkoniyatlaridan foydalanish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

This article scientifically analyzes the opportunities of traditional handicrafts in ensuring women's financial stability in New Uzbekistan within the context of the transition from "national revival to national prosperity." The study reveals the content of legislative and regulatory documents aimed at supporting the sector and analyzes mechanisms for enhancing women's employment. Furthermore, scientific and practical proposals have been developed on integrating traditional fabrics with modern design, improving financial literacy, and utilizing e-commerce opportunities.

В данной статье научно-аналитически освещены возможности традиционного ремесленничества в обеспечении финансовой стабильности женщин в Новом Узбекистане в контексте перехода от «национального возрождения к национальному процветанию». В процессе исследования раскрыто содержание нормативно-правовых документов, направленных на поддержку сферы, и проанализированы механизмы повышения занятости женщин. Также разработаны научно-практические предложения по интеграции традиционных тканей с современным дизайном, повышению финансовой грамотности и использованию возможностей электронной коммерции.

Bugungi kunda Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli demokratik islohotlarning tub zamirida inson manfaatlarini ta'minlash, xususan, xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rnini yanada kuchaytirish, ularning bandligini ta'minlash va orqali moliyaviy barqarorligiga erishish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. "Milliy tiklanishdan — milliy yuksalishga" degan bosh g'oya asosida mamlakatimiz iqtisodiyotining barcha tarmoqlarini modernizatsiya qilish, shu jumladan, boy tarixiy merosimiz bo'lgan an'anaviy hunarmandchilikni yangi bosqichga olib chiqish davr talabidir.

An'anaviy hunarmandchilik – bu nafaqat madaniy meros, balki xotin-qizlar, ayniqsa, olis hududlarda istiqomat qiluvchi xotin-qizlar uchun o'zini o'zi band qilish, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va barqaror daromad manbaini shakllantirishning eng samarali mexanizmidir. Ushbu tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda xotin-qizlar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda an'anaviy hunarmandchilikning o'rnini ilmiy-tahliliy jihatdan ochib berish, bu boradagi huquqiy asoslar hamda soha olimlarining ilmiy qarashlarini yoritishdan iborat.

O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligi, ularni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash va milliy hunarmandchilikni rivojlantirish masalalari mamlakatimiz olimlari tomonidan keng o'rganilgan. Jumladan, turli ijtimoiy va iqtisodiy fan yo'nalishlaridagi tadqiqotlarda xotin-qizlarning bandligini ta'minlashda kichik biznes va hunarmandchilikning o'rni chuqur tahlil qilingan. Masalan,

- O. T. Tursunovning tadqiqotlarida milliy hunarmandchilikni qo'llab-quvvatlash orqali hududlarda yangi ish o'rinlarini yaratish mexanizmlari yoritilgan.

- Sh. Z. G'ulomova va boshqa iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlarida xotin-qizlar tadbirkorligini moliyalashtirish, ularga imtiyozli kreditlar ajratish va "ustoz-shogird" an'analarini zamonaviy biznes ko'nikmalari bilan uyg'unlashtirish masalalari ilmiy asoslab berilgan.

- Shuningdek, xalqaro ekspertlar va mahalliy sotsiologlarning fikricha, hunarmandchilik mahsulotlarini raqamlashtirish va elektron tijorat platformalariga olib chiqish xotin-qizlar daromadlarini sezilarli darajada oshiradi.

Ushbu maqolani yozishda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish hamda statistik va huquqiy-normativ hujjatlarni tahlil qilish usullaridan foydalanildi. O'zbekiston Respublikasining qonunlari, Prezident farmon va qarorlari asosiy empirik baza sifatida olindi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda mamlakatimizda xotin-qizlar moliyaviy mustaqilligini ta'minlash va hunarmandchilikni rivojlantirish yo'nalishida mustahkam huquqiy-normativ baza yaratildi.

Huquqiy-normativ asoslar tahlil qilinganda quyidagi asosiy tayanch tartiboti namoyon bo‘ldi:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmon va qarorlari: "Hunarmand" uyushmasi faoliyatini yanada takomillashtirish, hunarmandlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash bo'yicha qabul qilingan qator qarorlar soha vakillariga, jumladan, xotin-qizlarga soliq va kredit imtiyozlarini taqdim etdi.
2. 2023 yilda tadbiq etilgan "O'zbekiston – 2030" strategiyada esa xotin-qizlarning bandligini ta'minlash, ularni kasb-hunarga o'qitish va tadbirkorlik tashabbuslarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash asosiy maqsadlardan biri etib belgilangan.
3. O‘zbekistonda oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari faoliyati jadallashib bormoqda. Imtiyozli kreditlar hisobidan minglab xotin-qizlar o'zlarining uy sharoitida to'qimachilik, kashtachilik (so'zana, zardo'zlik), gilamchilik va kulolchilik kabi an'anaviy hunarmandchilik turlarini yo'lga qo'yib, o'z bizneslarini boshladilar.

Respublikadagi ushbu faoliyatning ommalashib borishi quyidagi amaliy natijalarni namoyon etdi:

- Respublika bo'ylab "Hunarmand" uyushmasi tarkibida faoliyat yuritayotgan xotin-qizlar ulushi sezilarli darajada ortdi.
- "Ustoz-shogird" an'anasi asosida minglab ishsiz xotin-qizlar, jumladan, olis qishloq lardagilar kasb-hunarga o'rgatilib, ularning bandligi ta'minlandi.
- Milliy mahsulotlarning eksport salohiyati oshib, xotin-qizlarimiz tomonidan tayyorlangan tayyor hunarmandchilik buyumlari xalqaro bozorlarda o'z o'rnini topmoqda.

2017 yildan boshlab O’zbekistondagi "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalishga" o'tish davrida an'anaviy hunarmandchilikning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati yanada ortadi. Olimlar va tadqiqotchilarning fikricha, xotin-qizlarning moliyaviy barqarorligiga erishish faqatgina bir martalik nafaqa yoki ish haqi berish bilan emas, balki ularni mustaqil daromad manbaiga ega bo'lgan kichik tadbirkorga aylantirish orqali amalga oshiriladi.

Bunda bir qator barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni ko’rilishiga e’tibor qaratilganligi muhim ahamiyat kasb etdi. Ular qatoriga quyidagi asoslarni kiritish o‘rinli:

Bozorga moslashish va dizayn integratsiyasi: Bugungi kunda faqat an'anaviy usulda ishlash yetarli emas. Xon atlas, xon adras, so'zana elementlari va milliy matolarni zamonaviy kiyim-kechak, ofis uslubidagi nimchalar va kundalik aksessuarlar bilan uyg'unlashtirish xotin-qizlarning mahsulotlari xaridorgirligini oshirishga sabab bo‘ldi.

Moliyaviy savodxonlik: Mutaxassislar ta'kidlaganidek, xotin-qizlarning moliyaviy barqarorligi ularning moliyaviy savodxonligiga ham bog'liq hisoblanadi. Kredit mablag'larini to'g'ri boshqarish, soliq imtiyozlaridan foydalanish va elektron tijorat (marketing, SMM) ko'nikmalarini egallash muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada tadbirkorlar internet imkoniyatlaridan foydalanib, o’z marketing (bozorni egallash) faoliyatini erkin tashkil etish imkoniyatini amalga oshirmoqdalar.

Muammolar va yechimlar: Hunarmand xotin-qizlar duch kelayotgan asosiy muammolardan biri – xomashyo yetishmovchiligi va tayyor mahsulotlarni realizatsiya qilish bozorlarining cheklanganligidir. Bu borada davlat tomonidan kooperatsiyalarni rivojlantirish va onlayn savdo maydonchalariga chiqishda ko'maklashish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda xotin-qizlar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda an'anaviy hunarmandchilik kuchli ijtimoiy-iqtisodiy poydevor bo'lib xizmat qilmoqda. "Milliy tiklanishdan —

milliy yuksalishga" tamoyili asosida amalga oshirilayotgan islohotlar xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini mustahkamlash, ularning oilaviy va shaxsiy farovonligini oshirishda muhim omil bo'lmoqda. Sohaga oid huquqiy-normativ hujjatlarning ijrosini ta'minlash, olimlar tavsiya etgan ilmiy-amaliy yondashuvlarni (zamonaviy dizayn, elektron tijorat va moliyaviy savodxonlikni) amaliyotga keng joriy etish orqali xotin-qizlar bandligini ta'minlash samaradorligini yanada oshirish mumkin. Bu o'z navbatida, butun jamiyatimizning barqaror iqtisodiy yuksalishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. “O‘zbekiston-2030” strategiyasi to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. – T.: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Hunarmandchilik faoliyatini yanada rivojlantirish va hunarmandlarni qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.
3. Tursunov O. T. Milliy hunarmandchilik va kichik biznesni hududlarda rivojlantirish omillari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2022. – 184 b.
4. G‘ulomova Sh. Z., Rahmonova D. A. Xotin-qizlar tadbirkorligi va uni moliyalashtirish mexanizmlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2024. – 210 b.
5. Karimov A. I. O‘zbekistonda oilaviy tadbirkorlik va hunarmandchilik: tarix, bugun va istiqbol. – Toshkent: Akademnashr, 2023. – 156 b.
6. Ahmedova Z. R. Xotin-qizlar bandligini ta’minlashda xalq hunarmandchiligining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali. – Toshkent, 2025. – № 3. – B. 112–118.
7. Xasanova N. S. Milliy tiklanishdan milliy yuksalishga o‘tish davrida an’anaviy to‘qimachilik va hunarmandchilik klasterlarining roli // O‘zbekiston iqtisodiy axborotnomasi. – Toshkent, 2024. – № 6. – B. 45–49.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy ma’lumotlari. – URL: https://stat.uz (murojaat vaqti: 2026-yil).
9. “Hunarmand” uyushmasining rasmiy veb-sayti tahliliy materiallari. – URL: https://hunarmand.uz (murojaat vaqti: 2026-yil).